

УДК 327.7

34-Й САМІТ АСЕАН – ВАЖЛИВА ПОДІЯ В СУБРЕГІОНІ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ**34TH ASEAN SUMMIT – THE IMPORTANT EVENT IN THE SUB-REGION OF SOUTH-EAST ASIA****Крупеня І. М.,**

кандидат політичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин, Київський
міжнародний університет (Київ, Україна),
e-mail: 24tokiss@gmail.com, ORCID:
<https://orcid.org/0000-0002-3336-974X>

Krupenya I. M.,

Candidate of Political Sciences, Associate Professor,
Department of International Relations,
Kyiv International University (Kyiv, Ukraine),
e-mail: 24tokiss@gmail.com, ORCID:
<https://orcid.org/0000-0002-3336-974X>

Стаття презентує стислий аналітичний огляд 34-го саміту АСЕАН та аналіз основних документів, які було підписано за результатами саміту.

Ключові слова: Азійсько-Тихоокеанський регіон (АТР), Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), АСЕАН+3, Регіональний форум АСЕАН (АРФ), Південно-Східна Азія (ПСА), саміт.

The article presents the brief analytical review of the 34th ASEAN summit and analysis of the main documents, which were signed on the results of the summit.

Keywords: Asia-Pacific Region (APR), Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC), the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), ASEAN+3, ASEAN Regional Forum (ARF), South East Asia (SEA), summit.

Постановка проблеми. Асоціація держав Південно-Східної Азії (далі – АСЕАН) впродовж останніх п'ятих десятиліть зміцнила свої інституційні позиції після невдалої першої спроби інституційного розвитку регіонального співробітництва в межах Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСА). 50-річна історія АСЕАН налічує декілька періодів, зокрема: 1) етап формування (1967–1977 рр.); 2) конфлікт навколо індо-китайських штатів, які перебували під впливом В'єтнаму (1978–1987 рр.); 3) мирне розширення асоціації та період кризи (1988–1997 рр.); 4) новий регіоналізм та інституційна розбудова (1998–2019 рр.). В межах останнього етапу відбувся черговий саміт АСЕАН в Таїланді та було прийнято низку документів й ініціатив, які автор висвітлює в даному дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед провідних вітчизняних дослідників, які досліджують інституційний розвиток в субрегіоні ПСА варто виділити наступних учених Н. Городня [2], В. Константинов [6], М. Комарницький [7], С. Пронь [10], І. Холод [8], О. Шергін [9], О. Шевчук [11].

Мета дослідження. Проаналізувати основні документи, які були прийняті під час 34-го саміту глав держав АСЕАН.

Виклад основного матеріалу. 20–23 червня 2019 р. у столиці Таїланду, Бангкок відбувся

34-й саміт АСЕАН. Місце проведення саміту є прогнозованим, оскільки цього року головування в АСЕАН належить Таїланду і проходить під гаслом «Просування партнерства для забезпечення сталого розвитку». На англійській мові гасло звучить наступним чином «Advancing partnership for sustainability» і кожне слово має своє значення. «Advancing» – майбутнє країн АСЕАН в запровадженні цифрових технологій, використання технічних досягнень 4-ї промислової революції, підвищення конкурентоспроможності та попередження негативних наслідків цифрової революції; «partnership» – посилення регіональної співпраці в питаннях економіки; «sustainability» – співпраця в питаннях безпеки, зелені інформаційні технології, сталий економічний розвиток [1].

Саміти АСЕАН є передусім майданчиком для спілкування лідерів держав-членів. Вони демонструють єдність Асоціації, сприяють розвитку спільної ідентичності держав і народів ПСА. Також вони підводять підсумки діяльності, що відбувалася упродовж року під керівництвом держави, що головує [2].

АСЕАН (англ. The Association of Southeast Asian Nations, ASEAN) – геополітична та економічна міжнародна організація, до якої входять 10 країн (Індонезія, Малайзія, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни, В'єтнам, Лаос, Камбоджа, М'янма, Бруней-Даруссалам), розташованих в Південно-Східній Азії. АСЕАН було засновано п'ятьма державами ПСА – Індонезією, Малайзією, Сінгапуром, Таїландом, Філіппінами підписанням Декларації АСЕАН в Бангкоку (Таїланд) 8 серпня 1967 р. В січні 1984 р. до Асоціації приєднався Бруней-Даруссалам, в липні 1995 р. – В'єтнам, в липні 1997 р. – Лаос і М'янма, в квітні 1999 р. – Камбоджа.

Метою асоціації було оголошено прискорення економічного розвитку та соціального прогресу в країнах-учасниках, захист миру та стабільності в регіоні, а також надання країнам-учасникам змоги мирного розв'язання спірних питань. Нині загальна кількість населення країн-членів АСЕАН становить 642 млн. чол. Оскільки АСЕАН знаходиться на перетині важливих торгових шляхів, а Сінгапур, Малайзія і Таїланд входять до числа 50 країн, які найбільш залучені до глобальної торгівлі, Асоціація має всі необхідні інструменти для подальшого розвитку за рахунок зростання торгових та інвестиційних потоків. Усе це сприяє інтеграційним прагненням країн та потенційному зростанню національних економік. Нині спільнота АСЕАН формує 4-ту економіку світу. 31 грудня 2015 р. було проголошено створення Спільноти АСЕАН у трьох сферах – політико-безпековій, економічній і соціокультурній. Країни-учасниці Асоціації співпрацюють між собою за принципом «шлях АСЕАН», який націлений не на вирішення суперечностей, а на недопущення їх. Також сприяти на політичному рівні регіональній стабільності у субрегіоні ПСА для того, щоб залучити в економіку іноземні інвестиції. Одночасно АСЕАН посилює міжнародні позиції малих і середніх держав

субрегіону, оскільки уможливила їхню колективну роль у міжнародних справах як єдиного цілого [3, с. 405].

34-й саміт АСЕАН відзначився інтенсивним графіком роботи, за результатами якого 23 червня 2019 р. було прийнято Заяву прем'єр-міністра Королівства Таїланд. Основні завдання АСЕАН на 2019 р. були визначені у дев'яти блоках: 1) створення безпечного регіону та ефективне керування швидкими змінами, наприклад у сфері кібер-безпеки, а також створення Центру АСЕАН-Японія з посилення потенціалу кібер-безпеки в Таїланді; 2) боротьба з транснаціональною злочинністю в прикордонних районах, розроблення механізмів управління кордоном в масштабах АСЕАН для захисту спільноти Асоціації від транснаціональної злочинності та сприяння безпеці регіональної торгівлі, мобільності людей на кордонах; 3) співробітництво в сфері управління та боротьби з стихійними лихами, створення системи логістики у разі надзвичайних ситуацій в межах АСЕАН, або DELSA, супутникове сховище в провінції Чайнат, яке сприятиме підвищенню ефективності та своєчасності розгортання допомоги в районах, що постраждали від природних стихій; 4) підвищення добробуту громадян та підписання цього року угоди про Регіональне всебічне економічне партнерство (RCEP) з метою створення спільного ринку; 5) запровадження цифрових технологій, завдяки чому ВВП Асоціації збільшиться до 2025 р. на 100 млрд. доларів, збільшення кваліфікованої робочої сили та фахівців у різних секторах економіки, зміцнення як внутрішньої інтеграції АСЕАН так і розширення її торговельних й інвестиційних зв'язків у Азійсько-Тихоокеанському й Індійсько-Тихоокеанському регіонах; 6) сталий розвиток країн АСЕАН. Ключем до цих зусиль стане створення Центру досліджень сталого розвитку та діалогу АСЕАН у Таїланді в цьому році; 7) безпека громадян спільноти АСЕАН та створення Центру АСЕАН для активного старіння та інновацій в Таїланді для навчання і розвитку навичок літніх людей; 8) боротьба із забрудненням навколишнього середовища; 9) створення мережі «розумних міст» [4].

Лідери 34-го саміту АСЕАН схвалили Заяву про просування партнерства для забезпечення сталого розвитку. Основні тези документу в політико-безпекових питаннях є наступними:

– Договір про дружбу і співробітництво в Південно-Східній Азії (Treaty on Amity and Cooperation, TAC) 1976 р. є ключовим документом, який вважається запобіжником міждержавних суперечок в субрегіоні ПСА та є обов'язковою умовою набрання позарегіональними державами партнерства по діалогу з країнами АСЕАН. Основні принципи, які зафіксовані в TAC це – взаємна повага до незалежності, суверенітету, рівності, територіальної цілісності й національної ідентичності усіх націй; право кожної держави здійснювати своє національне існування вільно від зовнішнього втручання, застосування примусу і сили; невтручання у внутрішні справи один

одного; вирішення розбіжностей чи суперечностей мирними засобами; відмова від загрози чи використання сили; ефективне співробітництво між країнами-учасницями;

– Договір про створення у Південно-Східній Азії зони, вільної від ядерної зброї (SEANWFZ) підтверджує зобов'язання країн АСЕАН зберегти субрегіон ПСА від ядерної та зброї масового знищення;

– зміцнення співпраці в сфері управління кордонами, боротьби з транснаціональними злочинами, такими як торгівля людьми, наркотиками, природними ресурсами тощо;

– співробітництво міністрів оборони членів АСЕАН у форматі «АДММ», що передбачає обмін інформацією, проведення спільних навчань та семінарів, кооперація в галузі гуманітарної допомоги, заходи подолання наслідків стихійних лих, встановлення системи інформування щодо піратських нападів, боротьба з тероризмом, кібер-безпека, проведення миротворчих операцій, а також підготовку кадрів у військових та медичних навчальних закладах держав АСЕАН.

– запобігання конфліктам на основі зміцнення довіри та превентивної дипломатії, розв'язання конфліктів з допомогою використання наявних регіональних механізмів врегулювання спорів і процесів в галузі політики та безпеки, пост-конфліктне встановлення миру, яке передбачає створення відповідних механізмів і мобілізацію ресурсів.

Важливі позиції Заяви 34-го саміту АСЕАН в питаннях економіки є такими: зміцнення внутрішньої інтеграції АСЕАН, розширення її торговельних й інвестиційних зв'язків, створення стабільної і конкурентоспроможної економічної зони АСЕАН, де є вільний рух капіталу, товарів, інвестицій та послуг, що призведе до справедливого економічного розвитку, а також до значного скорочення рівня бідності та соціально-економічної нерівності в регіоні до 2020 р.; приєднання Бруней-Даруссалам до операцій з єдиним вікном АСЕАН (ASW), учасниками якого вже є Індонезія, Малайзія, Сінгапур, Таїланд та В'єтнам; набуття чинності угоди АСЕАН-Гонконг, Китайської угоди про вільну торгівлю (АНКФТА), а також інвестиційної угоди АСЕАН-Гонконг від 11 червня 2019 р. та АСЕАН-Китай 17 червня 2019 р.; висловлено стурбованість деяких держав-членів АСЕАН з питань, пов'язаних з недобросовісним доступом до ринку пальмової олії; підтримано лібералізацію повітряних перевезень в межах Єдиного авіаційного ринку АСЕАН, включаючи зусилля, спрямовані на гармонізацію та покращення операцій повітряного руху шляхом створення безшовного неба АСЕАН задля збалансованого розвитку туристичної сфери; проведено круглий стіл та конференцію присвячену створення «розумних міст» для спільного застосування інноваційних і технологічних рішень проблем, пов'язаних з урбанізацією.

Поза увагою 34-го саміту АСЕАН не залишилися соціально-культурні питання. Лідери

країн АСЕАН проголосили 2019 рік – роком культури під гаслом «Різноманіття, творчість та стійкість». Було озвучено ряд програм пов'язаних з культурними обмінами між державами-членами АСЕАН. Висловлено спільне бажання АСЕАН розробити спільну заявку на проведення Чемпіонату світу з футболу та підтримано зусилля національних футбольних асоціацій держав-членів АСЕАН та Федерації футболу АСЕАН для реалізації цієї мети. Підтверджено відданість АСЕАН просуванню кліматичних заходів для виконання Паризької угоди про зміну клімату. Визнано, що субрегіон ПСА схильний до стихійних лих, які призводять до порушень соціально-економічного розвитку і способів життя людей. А відтак привітали створення супутникового сховища АСЕАН в Чай Нат, Таїланд. Дозволили встановити у Манілі, Філіппіни спеціальне обладнання, яке буде завчасно сповіщати про надзвичайні ситуації та сприятиме швидкій доставці товарів для надання допомоги постраждалим районам. Висловлено стурбованість з приводу зростання рівня морського сміття та визнано нагальну необхідність регіонального співробітництва між державами-членами АСЕАН і партнерами по діалогу для ефективного вирішення цієї проблеми. Підтверджено підтримку АСЕАН для М'янми у наданні гуманітарної допомоги, сприяння процесу репатріації з урахуванням ситуації в штаті Ракхайн та сприяння у вирішенні питання із етнічною мусульманською групою роґінджа.

Розвиток співробітництва АСЕАН зі світом відбувається через її відносини з партнерами по діалогу. Якщо спочатку це були лише тихоокеанські держави, нині їх географія розширилася. На сьогодні їх десять – Австралія, Європейський Союз, Індія, Канада, Китай, Нова Зеландія, Республіка Корея, Росія, США і Японія. Крім того, у 2015–2017 рр. з'явилися нові форми партнерства АСЕАН по діалогу. Норвегія, Пакистан, Туреччина і Швейцарія стали партнерами АСЕАН по секторальному діалогу, Німеччина – партнером по розвитку.

Під час саміту було відзначено важливість діяльності Комітету постійних представників в АСЕАН, який складається з 91 послів держав світу акредитованих при АСЕАН (NAAAs). Такий інструмент сприяє співпраці АСЕАН із зовнішніми партнерами, а також міжнародними та регіональними організаціями, що є важливим для вирішення глобальних проблем і сприяння сталому розвитку спільноти АСЕАН.

Лідери 34-го саміту АСЕАН підкреслили важливу роль співробітництва в межах формату «АСЕАН+3». Така співпраця сприятиме регулярному діалогу політичних, управлінських і академічних еліт в рамках існуючих механізмів – щорічних самітів «АСЕАН+3» (АСЕАН, Японія, КНР, Республіка Корея), зустрічей міністрів закордонних справ і вищих посадовців, через формальну й неформальну дипломатію. Підтверджено зобов'язання продовжувати зміцнювати роботу Східноазійського саміту (САС), який створив нову регіональну структуру

в форматі «АСЕАН+6» (АСЕАН, Японія, КНР, Республіка Корея, Австралія, Нова Зеландія, Індія). Для подолання загроз та викликів у ХХІ столітті не менш важливу роль відіграє Азійський регіональний форум (АРФ). Головна ціль АРФ – координація політики в області безпеки шляхом обміну думками з актуальних проблем регіонального та світового розвитку, консультацій дипломатичних відомств із метою розроблення засобів довіри та превентивної дипломатії для запобігання та врегулювання конфліктів у регіоні. У центрі уваги Форуму знаходяться питання збереження стратегічної стабільності, включаючи проблеми розповсюдження зброї масового знищення та засоби їх поставки, боротьба із тероризмом, торгівля наркотиками, швидке реагування на надзвичайні ситуації, ядерна проблема Корейського півострова, дотримання Коду поведінки в Південно-Китайському морі, попередження випадків зіткнення в повітрі і на морях тощо [5].

Висновок. Аналіз основних документів, які було прийнято під час 34-го саміту глав держав АСЕАН ще раз підтверджує інтенсивні інтеграційні процеси в субрегіоні ПСА у вигляді взаємооточуючих кіл з центром у АСЕАН та бажання сформувати зону вільної торгівлі, зняти всі торгові бар'єри, створити систему багатосторонньої торгівлі в межах спільноти АСЕАН. В питаннях безпеки підтверджено відданість механізмів АРФ, «АДММ+» в умовах непередбачуваності поведінки північно-корейського режиму і зростання суперечностей в Південно-Китайському морі, поширення тероризму, сепаратизму, піратства.

Список використаних джерел

1. 'Theme'. *ASEAN Thailand 2019*. URL: <https://www.asean2019.go.th/en/abouts/key-concepts/> (Last accessed: 30.06.2019).
2. Городня, НД., 2018. 'Знакові події листопада–2018. Саміти АСЕАН і «АСЕАН плюс»', *ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»*. URL: <http://ivinas.gov.ua/uk/publikatsiji-1/ohliad-naivazhlyvishykh-podii-svitu/znakovi-podii-lystopada2018-samity-asean-i-asean-plus.html>. (дата звернення: 30.06.2019).
3. Крупня, ІМ., 2017. 'Ювілейний саміт АСЕАН та азійський марафон Д. Трампа', *Гілея: науковий вісник*, Вип.127 (грудень 2017 р.), №12, с.404–407.
4. 'Statement by the Prime Minister of the Kingdom of Thailand at the Opening Ceremony of the 34th ASEAN Summit', 2019. URL: <https://www.asean2019.go.th/en/news/chairmans-statement-of-the-34th-asean-summit-bangkok-23-june-2019-advancing-partnership-for-sustainability/> (Last accessed: 30.06.2019).
5. 'Chairman's statement of the 34th ASEAN summit', 2019. *Thailand*. URL: <https://www.asean2019.go.th/wp-content/uploads/2019/06/648d30e7fac1c37e7f451e1ab8a33fc1.pdf> (Last accessed: 30.06.2019).
6. Константинов, ВЮ., 2006. 'Регіоналізм та регіоналізація в міжнародних відносинах: монографія', Київ: *Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет»*, 200 с.
7. Комарницький, ММ., 2017. 'Перспективи інституційного розвитку АСЕАН та потенційні фактори збільшення його впливу на регіональну політику в Південно-Східній Азії'. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/viewFile/7490/7491> (дата звернення: 30.06.2019).
8. Холод, ІЮ., 2016. 'Еволюція інтеграційних моделей у Східній Азії: порівняльний аналіз': дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04, Чорноморський державний університет ім. Петра Могили, Миколаїв, 238 с.

9. Шергін, СО., 2015. 'Азійсько-тихоокеанський регіоналізм у контексті проблем безпеки', *Зовнішні справи*, Київ, №6, с.16–21.

10. Пронь, СВ., 2003. 'США та Японія в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (50–90-ті роки XX століття): монографія', Миколаїв: *Вид-во МДГУ ім. Петра Могили*, 244 с.

11. Шевчук, ОВ., 2008. 'Особливості розвитку інтеграційних процесів в Азійсько-Тихоокеанському регіоні', Миколаїв: *Вид-во ЧДУ ім. П. Могили*, с.260–277.

References

1. 'Theme'. *ASEAN Thailand 2019*. 2019. URL: <https://www.asean2019.go.th/en/abouts/key-concepts/> (Last accessed: 30.06.2019).

2. Gorodnja, ND., 2018. 'Znakovi podii' lystopada–2018. Samity ASEAN i «ASEAN plus» (Significant events of November 2018. ASEAN and ASEAN Plus Summits)', *DU «Instytut vsesvitn'oi' istorii' NAN Ukrainy»*. URL: <http://ivinas.gov.ua/uk/publikatsiji-1/ohliad-naivazhlyvishykh-podii-svitu/znakovi-podii-lystopada2018-samity-asean-i-asean-plus.html>. (data zvernennja: 30.06.2019).

3. Krupenja, IM., 2017. 'Juvilejnyj samit ASEAN ta azijs'kyj marafon D. Trampa (ASEAN Jubilee Summit and Asian Marathon D. Trump)', *Gileja: naukovyj visnyk*, Vyp.127 (gruden' 2017 r.), №12, s.404–407.

4. 'Statement by the Prime Minister of the Kingdom of Thailand at the Opening Ceremony of the 34th ASEAN Summit', 2019. URL: <https://www.asean2019.go.th/en/news/chairmans-statement-of-the-34th-asean-summit-bangkok-23-june-2019-advancing-partnership-for-sustainability/> (Last accessed: 30.06.2019).

5. 'Chairman's statement of the 34th ASEAN summit', 2019. *Thailand*. URL: <https://www.asean2019.go.th/wp-content/uploads/2019/06/648d30e7fac1c37e7f451e1ab8a33fc1.pdf> (Last accessed: 30.06.2019).

6. Konstantynov, VJu., 2006. 'Regionalizm ta regionalizacija v mizhnarodnyh vidnosynah: monografija (Regionalism and regionalization in international relations: monograph)', Kyi'v: *Vydavnycho-poligrafichnyj centr «Kyj'vs'kyj universytet»*, 200 s.

7. Komarnyc'kyj, MM., 2017. 'Perspektyvy instyucijnogo rozvytku ASEAN ta potencijni faktory zbil'shennja jogo vplyvu na regional'nu polityku v Pivdenno-Shidnij Azii' (The prospects for ASEAN's institutional development and the potential for increasing its impact on regional policy in South-East Asia). URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/viewFile/7490/7491> (data zvernennja: 30.06.2019).

8. Holod, IJu., 2016. 'Evoljucija integracijnyh modelej u Shidnij Azii': porivnjal'nyj analiz (Evolution of Integration Models in East Asia: Comparative Analysis): dys. ... kand. polit. nauk: 23.00.04, Chornomors'kyj derzhavnyj universytet im. Petra Mogyly, Mykolai'v, 238 s.

9. Shergin, SO., 2015. 'Azijs'ko-tyhookeans'kyj regionalizm u konteksti problem bezpeky (Asia-Pacific regionalism in the context of security issues)', *Zovnishni spravy*, Kyi'v, №6, s.16–21.

10. Pron', SV., 2003. 'SShA ta Japonija v Aziats'ko-Tyhookeans'komu regioni (50–90-ti roky XX stolittja): monografija (USA and Japan in the Asia-Pacific region (50–90s of the twentieth century): monograph)', Mykolai'v: *Vyd-vo MDGU im. Petra Mogyly*, 244 s.

11. Shevchuk, OV., 2008. 'Osoblyvosti rozvytku integracijnyh procesiv v Azijs'ko-Tyhookeans'komu regioni (Features of the development of integration processes in the Asia-Pacific region)', Mykolai'v: *Vyd-vo ChDU im. P. Mogyly*, s.260–277.

* * *